

Počátky podle Aristotela

Aristotelés byl přesvědčen, že – alespoň v logice, tedy v záležitosti sylogismů – „ani mezi společnými počátky nemohou být takové, z kterých by se dalo dokázat všechno.“ A o něco dále: „Dále počet počátků není mnohem menší než počet závěrů.“ „Mimo to závěrů je neomezeně mnoho, kdežto termínů je omezený počet.“ Pokud není chyba v překladu, je to dost vnitřně rozporné. Pokud je počátků omezený počet, nemohou to být počátky neomezeně mnoha „závěrů“, i když lze připustit, že závěrů může být víc než počátků (nikoli však neomezeně víc – Aristotelés říká „počet počátků není mnohem menší“). – Z dnešního pohledu to však vypadá docela jinak, i když třeba astrofyzika zůstává u myšlenky jednoho jediného „počátku“ v podobě Velkého Třesku (to je jen z filosofické nevzdělanosti, jak bych nejradyji řekl). Po mém soudu je tento Vesmír ustavičně znovu zakládán nespočetnými počátky nových událostí, které jsou ve své průběhu schopny navázat na něco aspoň těsně před sebou a kolem sebe, tj. reagovat na to. Takových „počátků“, které toho schopny nejsou, je tedy pravděpodobně nesrovnatelně víc než těch, které toho úspěšně dosáhnou. (To ostatně odpovídá i našim běžným zkušenostem s organismy: zárodků je nesrovnatelně víc než těch, které dosáhnou dospělosti – zejména v rostlinné říši je známa obrovská nadprodukce semen, spór apod.) Na citovaném místě sice šlo Aristotelovi o sylogismy, ale od toho můžeme právem odhlédnout. V jiné souvislosti přece Aristotelés má za to, že absolutním počátkem všeho je „První Příčina“. Právě proti tomu je třeba dnes připustit, že tento svět je v každé chvíli udržován a znovu zakládán nespočetným množstvím vždy znovu emergujících „počátků“, jimž se právě udržovat tento svět daří (a proti nim je tu neméně nespočetné množství těch, jimž se to nezdařilo, anebo které „skončily“, „zanikly“ dříve, než se jim zdařilo na něco kolem sebe zareagovat (jakožt i než nějaká jiná jsoucna mohla zareagovat na ně).

(Písek, 090725-2.)